

LAKIALOITE 140/2004 vp

Laki perintö- ja lahjaverolain kumoamisesta

Eduskunnalle

Jo kymmenen vuotta sitten tehdyissä selvityksissä arvioitiin, että EU:n alueella pienten ja keski suurten yritysten omistajanvaihdoksiin liittyvät ongelmat vaarantavat vähintään 30 000 yritystä ja 300 000 työpaikkaa vuosittain. Heinäkuussa 2002 Euroopan komissio antoi sukupolvenvaihdoksia koskevan asiantuntijaraportin, jonka mukaan seuraavien kymmenen vuoden aikana noin kolmannes Euroopan pienistä ja keskisuurista yrityksistä joutuu syystä tai toisesta harkitsemaan sukupolvenvaihdosta ja omistuspohjan muuttamista. Siksi monissa Euroopan maissa sukupolvenvaihdoksen verotusta koskevia säännöksiä on joko muutettu tai niiden muuttamista valmistellaan. Suomessa Perheyriyten liitto on arvioinut, että yli 50 000 yritystä (yli 30 % maamme yrityksistä) suunnittelee tai toteuttaa sukupolvenvaihdoksen seuraavien kymmenen vuoden aikana. Sen arvioitiin koskevan noin 500 000 työpaikkaa.

Perintö- ja lahjaveron on nyt eduskunnan käsiteltävänä olevassa valtion talousarvioesityksessä arvioitu kuluvana vuonna tuottavan valtiolle 459 miljoonaa euroa ja ensi vuonna 448,8 miljoonaa euroa. Viime vuonna tuottoja kirjattiin 411,3 miljoonan euron edestä. Vaikka verosta ei ole kiristetty, veron tuotto on kasvanut kaksikymmenkertaiseksi vuoteen 1986 verrattuna. Veron poistamisen merkitys valtiontalouden tasapainon kannalta on vähäisempi kuin tuloveron alentamisen yhdellä prosenttiyksiköllä.

Ruotsissa perintö- ja lahjaverosta ollaan luopumassa, koska siellä ollaan huolissaan pääomien siirtymisestä ulkomaille kotimaisten si-

joitusten ja investointien sijasta. Tutkimusten mukaan kotimaiset omistajat ovat kaukonäköisempiä, mikä on tärkeää pitkävaikutteisten tutkimus- ja tuotekehitysinvestointien kannalta. Kotimaisilla omistajilla on keskimäärin paremmat tiedot yritysten tilasta ja toimintaympäristöstä, ja siksi heidän tuottovaatimukseensa ei tarvitse sisällyttää niin suurta riskipreemiota.

Virossa ja Latviassa perintö- ja lahjaveroja ei peritä ollenkaan. Liettuassa perinnöt puolisolle, rintaperillisille ja vanhemmille ovat verovapaita, eikä maassa ole lahjaveroa. Italiassa ei peritä veroa perinnön tai lahjan siirtymisestä. Isossa-Britanniassa puoliso ei joudu maksamaan perintöveroa ja lisäksi yritysvarallisuus tai maatila ovat joko verovapaita kokonaan tai puoliksi.

Nykyisen lainsäädännön mukaan perintöveroa on suoritettava perintönä tai testamentilla saadusta omaisuudesta, jos perinnönjättäjä taikka perillinen tai testamentinsaaja asui kuolinhetkellä Suomessa, sekä perintönä tai testamentilla saadusta Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta sekä sellaisen yhteisön osakkeista tai osuuksista, jonka varoista enemmän kuin 50 prosenttia muodostuu Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta. Henkilön katsotaan asuvan Suomessa, jos hänellä on täällä varsinainen asunto ja koti. Lahjoituksella tai testamentilla esimerkiksi kotimaista elinkeinoelämää edistävään tai muuhun yleishyödylliseen tarkoitukseen luovutettu omaisuus on vapaa perintö- ja lahjaverosta.

Perintövero määrätään saantohetkellä, vaikka perinnönsaajalla ei olisi aikomustakaan tai edes mahdollisuutta myydä perinnöksi saatua omai-

suutta. Veron määrään ei myöskään ole mahdollisuutta saada kevennystä esimerkiksi sairaudesta tai työttömyydestä johtuvan heikon maksukyvyn perusteella. Tällöin pitää ottaa velkaa veron maksamiseksi tai realisoida sellaista omaisuutta, mistä ei haluttaisi muutoin luopua. Kaikilla perinnönsaajilla ei ole yhteneviä mahdollisuuksia välttää maksamasta perintöveroa. Mikäli perinnön verottamisesta siirryttäisiin yksinomaan luovutusvoiton verottamiseen, niin silloin vain perintönä siirtyvää omaisuutta, esim. asuntoa tai kesämökkiä, ei verotettaisi ennen kuin joku perillinen päättäisi siitä luopua, ts. vero syntyisi vasta sillä hetkellä, kun tulokin syntyy, eli realisoitaessa myyntikohde.

Kuten varallisuusverokin, myös perintövero kohdistuu samalla tavalla sekä tuottavaan että tuottamattomaan omaisuuteen. Kun väestö keskimäärin elää entistä pidempään, myös perinnönsaajat ovat entistä vanhempia. Heillä on yleensä ottaen enemmän varallisuutta ja parempi tulotaso kuin nuorilla, mutta jos perinnönsaaja on eläkeläinen eikä kuolinpesässä ole käteistä tai muita likvidejä varoja perintöverojen maksamiseen, niin esimerkiksi kiinteistöomaisuudesta saatetaan joutua luopumaan veronmaksun vuoksi. Aikaisemmin nuoremmat sukupolvet ovat yleensä ottaen ansainneet omia vanhempiaan paremmin elinkaaren samassa vaiheessa, mutta tulevaisuudessa tämän säännön poikkeukset tulevat lisääntymään merkittävästi. Perintöveron rasituksen lisäksi omaisuudesta tai sen osasta voidaan joutua luopumaan kokonaan, jos perinnönsaajia on useita eikä kukaan pysty tai halua lunastaa toisten osuuksia itselleen.

Perintö- ja lahjaveron progressiivinen, eli se kohtelee samanlaista omaisuutta eri tavalla sen mukaan, paljonko on perinnön kokonaismäärä. Jos omaisuus testamentilla määrätään yhteisesti kahdelle tai useammalle henkilölle, jotka ovat sukulaisuussuhteessa testamentintekijään, määrätään vero sen henkilön sukulaisuuden mukaan, joka on kaukaisinta sukua. Tämä nykyisen lain 15 § kohtelee huonosti rintaperillisiä, so. sukulaisuussuhteen perusteella ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvia.

Perheyrietykset ovat tärkeitä Suomelle. Perheyrietyksen käsitettä ei pidä kuitenkaan rajata ainoastaan perintönä tulleeeseen yrittäjyyteen, vaan kaikkia sukupolvenvaihdoksia pitäisi helpottaa. Yhteiskunnan yksilöllistymisen ja perheiden koon pieneneminen antavat aiheen tukea sukupolvenvaihdoksia ja perinnönjakoa laajemmalle kuin vain rintaperillisten kesken. Perheen ulkopuolelta tulevien jatkajien asema on yhtä vaikea tai jopa vaikeampi kuin ennen. He eivät saa yrietystä lahjana, vaan se on ostettava. Myyjän pitäisi saada yrietyksestä entistä parempi hinta, koska verouudistus kiristi hieman yrietykskauppaan kohdistuvaa verotusta. Jatkajista on nyt iso pula. Tämä näkyy yrietykskauppojen hinnoissa. Monet yrittäjät joutuvat myymään yrietyksensä kilpailijalle pilkkahintaan tai lopettamaan. Yrietystoiminta keskittyy, kilpailu taantuu ja hinnat nousevat. Sukupolvenvaihdosten eriarvoinen verokohtelu vääristää kilpailua. Uudistus voi aiheuttaa ongelmia myös vanhoille perheyrietyksille. Pahimmassa tapauksessa verotussyyt ratkaisevat jatkajan valinnassa

Kun Ruotsin esitys tuli julkisuuteen, vaati toinen valtiovarainministeri Wideroos meilläkin perintö- ja lahjaverosta luopumista, minkä ministeri Kalliomäki torjui saman tien. Hänen mukaansa valtiolla ei ole varaa luopua verosta, joka tuottaa vuosittain 450 miljoonaa euroa tuloa valtion kassaan. Olennaisempaa olisikin pohtia sitä, kuinka paljon pienempi kansantulo on siihen tilanteeseen verrattuna, että perintö- ja lahjaverosta olisi luovuttu kokonaan.

Kansainvälinen verokilpailu kohdistuu moniin tuotannontekijöihin, joista pääoma on kaikkein liikkuvim ja herkin etsiytymään muualle. Siksi siihen kohdistuvan verokohtelun pitää olla kohtuullinen ainakin Euroopan unionin sisäisessä vertailussa. Suurista markkina-alueista etäällä sijaitsevan maan verotuksen tulisi olla oikeastaan keskimääräistä houkuttelevampi sekä tasonsa että verokantansa puolesta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

perintö- ja lahjaverolain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan 12 päivänä heinäkuuta 1940 annettu perintö- ja lahjaverolaki (378/1940) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2006.

Helsingissä 3 päivänä joulukuuta 2004

Juhani Sjöblom /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Anne Holmlund /kok

Ahti Vielma /kok
Petri Salo /kok
Eero Reijonen /kesk